

BANK ISHIDA RAQAMLASHTIRISH JARAYONINING TA'SIRI: KREDIT VA DEPOZIT OPERATSIYALARINING SAMARADORLIGI

Sharipova Makhbuba Baxodirovna

Bank-moliya akademiyasi magistranti

Bank ishi yo'nalishi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18737854>

Annotatsiya. Ushbu tadqiqot bank sektorida raqamli transformatsiya jarayonlarining kredit va depozit operatsiyalari samaradorligiga ta'sirini tahlil qilishga qaratilgan. Tadqiqotda raqamli banking indeksining (RBI) o'sishi va bank operatsion rentabelligi o'rtasidagi bog'liqlik o'rganiladi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, raqamlashtirish darajasining yaxshilanishi kredit risklarini kamaytirishga va depozit bazasi barqarorligini mustahkamlashga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: raqamli banking, kredit samaradorligi, onlayn depozitlar, RBI indeksi, bank transformatsiyasi, O'zbekiston. Global moliya bozorida raqobatning kuchayishi tijorat banklaridan an'anaviy xizmat ko'rsatish usullaridan voz kechishni va innovatsion raqamli platformalarga o'tishni talab qilmoqda. O'zbekistonda amalga oshirilayotgan bank tizimini isloh qilish strategiyasi doirasida raqamlashtirish — operatsion xarajatlarni kamaytirish va mijozlar qamrovini kengaytirishning asosiy drayveri hisoblanadi.

Metodologiya

Tadqiqotda O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining 2021-2025 yillardagi statistik ma'lumotlari asosida tahliliy va qiyosiy o'rganish usullaridan foydalanildi. Raqamlashtirish darajasi Raqamli Bank Indeksi (RBI) orqali, samaradorlik esa aktivlar rentabelligi (ROA) va muammoli kreditlar (NPL) nisbati orqali baholandi.

Natijalar va muhokama

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, raqamli xizmatlar qamrovining kengayishi bank xarajatlarini optimallashtirish bilan birga, daromad keltiruvchi operatsiyalar sifatini oshirmoqda.

1-jadval. O'zbekiston bank tizimida raqamlashtirish ko'rsatkichlari dinamikasi

Ko'rsatkichlar	2021-y.	2022-y.	2023-y.	2024-y.	O'zgarish (+/-)
Onlayn kreditlar ulushi (%)	15.4	24.2	35.1	48.5	+33.1%

Masofaviy depozitlar ulushi (%)	22.8	38.6	52.4	65.2	+42.4%
Raqamli bank indeksi (RBI, ball)	42.5	55.8	68.3	79.4	+36.9 ball

Korrelyatsiya tahlili natijalariga ko'ra, raqamli transformatsiya va bank samaradorligi o'rtasida quyidagicha bog'liqlik aniqlandi:

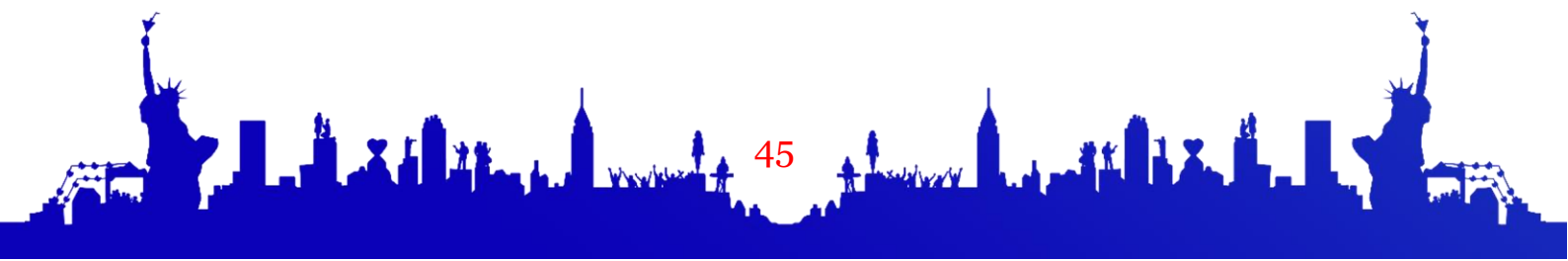
2-jadval. Raqamlashtirish darajasi va samaradorlik o'rtasidagi korrelyatsiya koeffitsiyenti

Bog'liqlik yo'nalishi	Koeffitsient (r)	Bog'liqlik darajasi	Iqtisodiy talqin
RBI va Depozitlar barqarorligi	+0.82	Juda kuchli ijobiy	Mobil platformalar orqali barqaror resurs bazasi
RBI va NPL (Muammoli kreditlar)	-0.71	Kuchli manfiy	Raqamli skoring hisobiga risklar kamayishi
RBI va ROA (Rentabellik)	+0.64	O'rta ijobiy	Xarajatlar kamayishi va foydaning o'sishi

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamlashtirish depozitlar barqarorligini oshiradi, chunki mobil platformalar mijozlarga o'z mablag'larini tezkor va qulay boshqarish imkonini beradi. Kredit riskining kamayishi esa sun'iy intellektga asoslangan skoring modellarining aniqligi bilan izohlanadi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari bank ishida raqamli transformatsiya jarayonining kredit va depozit operatsiyalari samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini tasdiqladi. Amaliy tavsiya sifatida banklar uchun "Digital-First" strategiyasini qo'llash, mijozlarni kreditlashda muqobil ma'lumotlar (Big Data) tahlilini kuchaytirish va kiberxavfsizlik infratuzilmasini mustahkamlash taklif etiladi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Alomani, G. (2025) 'Global Banking Digitization and Credit Risk Forecasting', Journal of King Saud University, 37(1), pp. 88-102.
2. Blanchard, O. (2022) Macroeconomics: The Digital Frontiers. 8th edn. London: Pearson Education.
3. Central Bank of Uzbekistan (2024) Annual Report on Digital Transformation in Banking Sector. Tashkent: CBU Press.
4. Demirgüç-Kunt, A. (2024) 'Digital Finance and Banking Stability: Global Evidence', World Bank Research Observer, 39(2), pp. 112-135.
5. Nazarov, T.R. (2024) Raqamli transformatsiya sharoitida bank kapitalini boshqarish. Tashkent: Iqtisod-moliya.
6. President of the Republic of Uzbekistan (2020) On the strategy of reforming the banking system of the Republic of Uzbekistan for 2020-2025, Decree No. PF-5992.
7. Skinner, C. (2023) Digital for Good: Stand for Something and Make It Digital. Singapore: Marshall Cavendish Business.
8. Umarov, A.N. (2024) 'O'zbekiston bank tizimida ekonometrik modellarning qo'llanilishi', Digital Economy Scientific-Electronic Journal, (10), pp. 1055-1060.

